

E-bok 039

LØNN, FRILANS, NÆRING

HVA ER BEST - NÅR?

2013

Otto Risanger

Otto Risanger

LØNN,
FRILANS,
NÆRING

HVA ER BEST - NÅR?

RISANGER E-BOK 039 - **DrivBedre-pakken Skatt&Økonomi**

Utgitt av Risanger

Epost: otto@risanger.no

Internett: www.risanger.no

© Otto Risanger 2008-13

ISBN 978-82-7573-208-6

Det må ikke kopieres fra denne bok i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, Interesseorganisasjon for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Risangers ebøker i DrivBedre-pakken Skatt&Økonomi skal på kort tid gi deg innblikk i og oversikt over temaer der du ønsker bedre innsikt. Du skal lære hvordan tingene virker og henger sammen, uten å gå veien innom alle forbehold, alle detaljer og alle faguttrykk.

Kunder om DrivBedre-pakken (40 ebøker i oppdateringsabonnement):

"Utrolig mye nyttig informasjon. Veldig verdifull tjeneste" – "Har spart meg for titusener av kroner" – "Hadde aldri hatt mulighet til å finne ut av denne informasjonen selv" – "Sparte meg for mye penger" – "En god investering!" – "Prisen tatt i betraktning var det ingen tvil om å kjøpe hele pakken"

Les mer på www.adekvat.no/drivbedre-pakken

INNHOOLD

[Sammendrag - i 34 bilder](#)

LØNNSTAKER, OPPDRAGSTAKER ELLER NÆRINGSDRIVENDE? # LØNN ELLER NÆRING # I RETNING NÆRING # BÅDE LØNN OG NÆRING # IKKE-ØKONOMISK VIRKSOMHET, KAPITALAVKASTNING, KAPITALINNTÉKT # LØNNSTAKER, LØNNFRILANSER, NÆRINGSDRIVENDE: SKATT/FRADRAK # GUNSTIGSTE KOMBINASJON LØNN - NÆRING # FORETAKSTYPER: AS, NUF, SA, ANS/DA, ENK # KRAV OM KAPITALINNSKUDD # EIERS, LEDERS OG FORETAKS FORMELLE SITUASJON # EIERS OG LEDERS ADGANG TIL MIDLENE I FORETAKET # SKATT FOR AS OG AKSJONÆR # SKATT FOR NUF OG INNEHAVER # SKATT FOR SA OG ANDELSHAVERE # SKATT FOR ANS/DA-DELTAKERE # SKATT FOR INNEHAVER AV ENKELTPERSONFORETAK # PENSJONSPOENG, TRYGDERETTIGHETER # NÆRINGSDRIVENDE OG SYKEPENGER # SYKEPENGER: FRIVILLIG TILLEGGSTRYGD # TILLEGGSTRYGD FRA DAG 17 3 SYKEPENGER FRA DAG 17 TIL LØNNFRILANSERE # ANSATT I EGET SELSKAP: SYKEPENGER FRA DAG 1 # NÆRINGSDRIVENDE: FRADRAK FOR PENSJON # LØNNFRILANSER: FRADRAK FOR PENSJON # ANSATT I EGET SELSKAP: FRADRAK FOR PENSJON # DAGPENGER VED ARBEIDSLEDIGHET

[Når driver du \(nærings\)virksomhet?](#)

[Næringsinntekt eller lønnsinntekt?](#)

[Mer detaljert om grensen lønn - næring](#)

[Kan en næringsdrivende også ha lønnsinntekt?](#)

[Lønnstakerfrilanser og skatt](#)

[Foretaksformer og skatt](#)

[Sykepenger i ulike driftsformer](#)

[Dagpenger i ulike driftsformer](#)

[Pensjon for næringsdrivende \(ENK, ANS, DA, KS\) og frilansere](#)

[Pensjon for innehaver av eget selskap \(AS, NUF, samvirke\)](#)

SAMMENDRAG I 34 BILDER

På de kommende sidene gjennomgår vi temaene i denne e-boka i kortform, lagt inn i 34 "bilder". Utover i e-boka går vi så dypere inn i temaene.

Bilde 1

LØNNSTAKER, OPPDRAGSTAKER ELLER NÆRINGSDRIVENDE?

- Du kan ikke bestemme selv om du er det ene eller det andre. Det avhenger av den konkrete sammenhengen.
- Fire vilkår for at det skal være i næring:
  - 1) Drives for egen regning og risiko.
  - 2) Tar sikte på viss varighet og omfang.
  - 3) Er egnet til å gi økonomisk overskudd.
  - 4) Innebærer aktivitet (egen, ansattes, andre næringsdrivende).

Bilde 2

LØNN ELLER NÆRING ...

- Trekker i retning av lønnshonorar:
  - Du har ingen økonomisk risiko for resultatet.
  - Du stiller med personlig arbeidskraft.
  - Du er underordner oppdragsgivers ledelse og kontroll.
  - Du får betalt for selve arbeidet.
  - I arbeidsgivers lokaler/redskap.
- Oppdragsgiver er ansvarlig for vurdering av forskuddstrekk, arbeidsgiveravgift eller næringsinntekt.

Bilde 3

... I RETNING NÆRING (1)

- Driver du "butikk" (salg av varer eller tjenester), er du helt klart næringsdrivende.

Det som ellers trekker i retning av næringsvirksomhet er:

- Flere oppdragsgivere/kunder.
- Flere oppdragsgivere etter hverandre.
- Oppdragsgiveren/kunden dekker ikke dine kostnader.

Bilde 4

... I RETNING NÆRING (2)

- Du holder materialer, egne driftsmidler, eget kontor/lokaler, evt også egne ansatte.
- Oppdraget omfatter bare et bestemt arbeid; ikke bare tidsavgrenset.
- Du har ikke automatisk krav på flere oppdrag.
- Du kan ha rett til å stille med andre enn deg selv personlig.
- Du kan få reklamasjon på arbeidsresultatet/-tjenesten.
- Du er næringsdrivende for øvrig.

Bilde 5

BÅDE LØNN OG NÆRING

- Det er helt kurant å være lønnstaker/-oppdragstaker (lønn/forskuddstrekk) og næringsdrivende samtidig.
- Du skal se til at kostnader som har sammenheng med lønnsinntekt ikke føres i næringsregnskapet.
- Du kan eventuelt foreta fordeling mellom lønn og næring.
- Ved lik aktivitet delvis som lønn og delvis i næring: Ligningskontoret kan skjære gjennom og fordele på annen måte.

Bilde 6

IKKE-ØKONOMISK VIRKSOMHET, KAPITALAVKASTNING, KAPITALINNTÉKT

Hvis det du driver med, ikke er en virksomhet (økonomisk formål: overskudd), kan det være:

- Hobby/ikke-økonomisk virksomhet: Ikke egnet til overskudd = ikke fradrag og ikke skatt.
- Kapitalavkastning (feks liten utleievirksomhet) - 28% skatt.
- Gjenbruk, reprisehonorar mv – 28 % skatt hvis opprinnelig godtgjørelse var lønnsinntekt.

Bilde 7

LØNNSTAKER, LØNSFRILANSER, NÆRINGSDRIVENDE - SKATT/FRADRAG

- Minstefradrag i lønnsinntekt: 38% - maks kr 78.150 i 2012.
- Lønnsminstefradrag: Kr 31.800.
- Fradragseffekt lønnstakere/- lønnsfrilansere: 28%
- Næringsregnskap – fradrag for faktiske utgifter
- Fradragseffekt i næringsdrivendes regnskap: 39-51%

Bilde 8

GUNSTIGSTE KOMBINASJON LØNN - NÆRING

- En lønnsinntekt i 2012 på kr 205.650 eller mer gir maksimalt minstefradrag i lønn (38%) på kr 78.150. Det medfører skatt redusert med opptil kr 21.882.
- En lønnsinntekt i 2012 fra kr 31.800 og opp til kr 83.684 gir lønnsminstefradrag (38% eller mer) på kr 31.800. Skatt redusert med opptil kr 8904.
- Gunstig: Deretter næringsinntekt, med fradrag for faktiske utgifter i virksomheten.

Bilde 9

FORETAKSTYPER

- AS: Én eller flere aksjonærer (eiere). Aksjonærene hefter kun for innskutt kapital
- NUF: Utenlandsregistrert foretak, norsk underforetak, én eller flere eiere, ikke personlig ansvar for risiko/gjeld.
- SA: Samvirkeforetak, to eller flere andelshavere (eiere), ikke personlig ansvar for risiko/gjeld.
- ANS/DA: Ansvarlig selskap med to eller flere deltakere (eiere), solidarisk ansvarlige for risiko/gjeld.
- ENK: Enkeltpersonforetak: Én eier (evt sammen med ektefelle), personlig ansvarlig for risiko/gjeld.

Bilde 10

KRAV OM KAPITALINNSKUDD

- AS: Kr 30.000 i penger, verdigjenstander. Kapitalinnskuddet kan kan brukes til stiftelseskostnader og også brukes til drift.
- NUF: Kr 10,- (feks)
- SA (samvirkeforetak): Null
- ANS/DA: Null
- ENK: Null

Bilde 11

EIERS, LEDERS OG FORETAKS FORMELLE SITUASJON

- AS: Eget regnskap, egen ligning. Lønn til ansatt. Utbytte til aksjonær.
- NUF: Eget regnskap, egen ligning. Lønn til ansatt.
- SA: Eget regnskap, egen ligning. Lønn til ansatt. Utdeling til andelshaver.
- ANS/DA: Eget regnskap, ligning hos hver eier etter eierbrøk. Arbeidsgodtgjørelse til eier: Næringsinntekt. Utdeling til deltaker.
- ENK: Del av innehaverens personlige økonomi. Overskudd er næringsinntekt.

Bilde 12

EIERS OG LEDERS ADGANG TIL MIDLENE I FORETAKET

- AS: Skarpt skille mellom selskapets og daglig leders/aksjonærs midler. Lån kan gis ansatte.
- NUF: Skarpt skille mellom selskapets og daglig leders/innehavers midler. Lån kan gis ansatte.
- SA: Skarpt skille mellom foretakets og daglig leders/andelshaveres midler. Lån kan gis ansatte.
- ANS/DA: Eierne kan ta ut selskapets midler så lenge regningene betales
- ENK: Innehaveren står fritt til å bruke av kassa (det er egne penger) – men regningene ...

Bilde 13

SKATT FOR AS OG AKSJONÆR (1)

- AS betaler 28% skatt av overskuddet.
- Du er ansatt i selskapet og hever normalt vanlig lønn, som går til fradrag i selskapets regnskap. Opptil 14,1% arbeidsgiveravgift.
- Du beskattes som en vanlig personlig skattyter for lønnsytelsene.
- Som aksjonær kan du motta utbytte fra selskapet. En del av utbyttet – skjermingsfradrag av verdien av aksjene dine - kan du motta tilnærmet skattefritt.

Bilde 14

SKATT FOR AS OG AKSJONÆR (2)

- Utbytte utover skjermingsfradraget medfører utbytteskatt på 28 prosent – (dvs 48,16 prosent selskap og aksjonær sett under ett) hvis du (altså en fysisk person) får utbyttet utbetalt.
- Velger du å la resten av utbyttet stå i selskapet - feks som lån til selskapet - blir du ikke utbyttebeskattet. Det skjer først når du en gang i framtida tar ut dette utbyttet.
- Aksjonærene betaler evt formuesskatt av selskapets verdi (aksjeverdien).

Bilde 15

SKATT FOR NUF OG INNEHAVER

- NUF betaler 28% skatt på overskuddet på driften i Norge.
- Innehaver er gjerne ansatt i selskapet og hever normalt vanlig lønn, som går til fradrag i selskapets regnskap. Opptil 14,1% arbeidsgiveravgift.
- Innehaver beskattes som en vanlig personlig skattyter for lønnsytelsene.

Bilde 16

SKATT FOR SA OG ANDELSHAVERE

- Samvirkeforetak betaler 28% skatt på overskuddet på driften. Det er spesielle regler for utbetalinger (utdelinger) til andelshavere.
- Andelshavere kan være ansatt i selskapet og heve vanlig lønn, som går til fradrag i foretakets regnskap. Opptil 14,1% arbeidsgiveravgift.
- Andelshavere beskattes som en vanlig personlig skattyter for lønnsytelsene.

Bilde 17

SKATT FOR ANS/DA-DELTAKERE (1)

- Deltakerne (eierne) i ansvarlige selskap - ANS eller DA - har enten fullt eller delt ansvar for selskapets gjeld. De er næringsdrivende her, og de skal skatte av sin andel av selskapets årsresultat som næringsinntekt.
- Overskudd i selskapet gir skattepliktig alminnelig inntekt (28% skatt) for hver deltaker, underskudd i selskapet gir tilsvarende rett til fradrag for hver deltaker.
- Dette er helt uavhengig av om deltakerne har mottatt utdeling fra selskapet. (Se også neste bilder.)

Bilde 18

SKATT FOR ANS/DA-DELTAKERE (2)

- Enkelte nybakte deltakere i ANS eller DA har trodd at hvis de ikke tok noe ut av selskapet, skulle de heller ikke skatte av noe. Men det er utelukkende regnskapsresultatet som styrer skatten, ikke hva man har tatt ut.
- Som deltaker kan du motta utdeling fra selskapet (28% skatt). Dette er midler som selskapet allerede har betalt 28% skatt av.
- Deltakerne formuesskatter hver av sin andel av verdiene i selskapet.

Bilde 19

SKATT ANS/DA (3)

- En del av utdelingen – en liten prosent av verdien av andelene dine - kan du motta tilnærmet skattefritt (skjermingsfradrag).
- Resten av utdelingen medfører skatt tilsvarende utbytteskatt (28 prosent – hvilket vil si 48,16 prosent selskap og deltaker sett under ett).
- Velger du å la resten av utdelingen stå i selskapet - feks som lån til selskapet - blir du ikke beskattet. Det skjer først når du en gang i framtida tar ut utdelingsbeløpet.

Bilde 20

SKATT FOR INNEHAVER AV ENKELTPERSONFORETAK (1)

- Innehaveren av et enkeltpersonforetak er selv ansvarlig for virksomhetens forpliktelser. Du blir beskattet for virksomhetens formue og gjeld.
- Et overskudd i foretakets regnskap overføres til din selvangivelse og kommer i tillegg til evt annen alminnelig inntekt (dvs 28 prosent skatt).
- Et underskudd i foretaket går til fradrag i eventuell annen alminnelig inntekt, eller føres over til fradrag et senere år hvis det ikke er dekning for å trekke fra hele underskuddet i årets inntekt, evt ektefelles inntekt.

Bilde 21

SKATT FOR INNEHAVER AV ENKELTPERSONFORETAK (2)

- I tillegg kommer personinntekt i ENK'et.
- Personinntekten danner grunnlag for beregning av trygdeavgift og evt toppskatt, sammen med eventuell annen personinntekt fra andre kilder.
- Personinntekten består svært enkelt sagt av overskuddet minus skjermingsfradrag - som for ENK utgjør en årlig fastsatt prosent av foretakets skattemessige verdi.
- Enkeltpersonforetakets eventuelle formue går inn i innehaverens selvangivelse.

Bilde 22

PENSJONSPOENG - TRYGDERETTIGHETER

Det gis pensjonspoeng eller andre trygderettigheter i egen virksomhet kun for:

- Innehavere av enkeltpersonforetak (grunnlag fastsettes ut fra beregnet personinntekt).
- Lønn (m arbeidsgiveravgift) i AS, NUF, SA og tilsv. selskaper.
- Arbeidsgodtgjørelse (altså ikke del av overskudd) i ANS/DA og tilsv.

Bilde 23

NÆRINGSDRIVENDE OG SYKEPENGER (1)

- Er du næringsdrivende, har du rett til sykepenger med 65 prosent av sykepengegrunnlaget (opp til 6G) fra og med 17. sykedag.
- Som hovedregel må du ha drevet virksomhet i minst fire uker umiddelbart før du ble arbeidsufør.
- Du må dessuten tjene minst et halvt grunnbeløp per år.

Bilde 24

NÆRINGSDRIVENDE OG SYKEPENGER (2)

- Det ytes ikke sykepenger for de første 16 kalenderdagene regnet fra og med den dag arbeidsuførheten oppsto (ventetid).
- Ved ny arbeidsuførhet innen 16 kalenderdager etter at trygden har ytt sykepenger, regnes det ikke ny ventetid.
- Blir du raskt syk på ny, bør du ikke overskride fristen på 16 dager før du får ordnet med ny sykmelding.

Bilde 25

SYKEPENGER – FRIVILLIG TILLEGGSTRYGD

- Av lønnsinntekt ytes sykepenger med 100% av sykepengegrunnlaget opptil 6G, av næringsinntekt kun 65% av grunnlaget opptil 6G.
- Næringsdrivende får sykepenger fra dag 17. Frivillig tilleggstrygd kan bestilles fra NAV. Billigst er 65% sykepenger fra dag 1 til 16, deretter 100% fra dag 17, og dyreste ordning er for 100% sykepenger fra dag 1.
- Frilansere (lønnshonorarer) kan bestille frivillig tilleggstrygd med 100% sykepenger fra dag 1 til 16.
- Sjekk priser på nav.no.

Bilde 26

TILLEGGSTRYGD FRA DAG 17

- Det er dyrt å kjøpe 100 prosent dekning fra sykedag 1. Beste løsning for næringsdrivende er nok å kjøpe 100 prosent dekning fra dag 17.
- Så må den næringsdrivende i tillegg prøve å ha en buffer på konto som kan dekke omkostningene de første 16 sykedagene.

Bilde 27

SYKEPENGER FRA DAG 17 TIL LØNSFRILANSERE

- Som lønnsfrilanser får du sykepenger fra folketrygden fra og med dag 17.
- Hvis du ikke har næringsinntekt også, får du sykepenger med 100 prosent. Har du næringsinntekt, får du 65 prosent også for frilansinntekten (regler i folketrygdloven om "kombinerte inntekter").
- Lønnsfrilansere bør regne på om det er verdt å betale en viss prosent av sykepengegrunnlaget for å få sykepenger også de første 16 dagene.

Bilde 28

ANSATT I EGET SELSKAP: SYKEPENGER FRA DAG 1

- Som fast ansatt i eget AS dekker selskapet sykepenger de første 16 dagene. Deretter overtar folketrygden.
- En AS-eier er dermed til en viss grad sidestilt med næringsdrivende og lønnsfrilansere, siden de første 16 sykedagene i bunn og grunn betales av "egen lomme".
- Et AS - og andre arbeidsgivere - kan kjøpe en egen forsikring mot sykepengeansvar. (Sjekk prisen - som regnes av samlet lønnsgrunnlag til ansatte i selskapet - med NAV).

Bilde 29

NÆRINGSDRIVENDE: FRADRAG FOR PENSJON (1)

- Næringsdrivende får fradrag direkte i næringsinntekten for egne pensjonsinnskudd.
- Flere næringer slås sammen til maks innskudd.
- 4% av personinntekt i næring mellom 1G og 12G kan settes på egen konto hos bank, forsikring eller annen pensjonstilbyder innen 31. mars året etter med rett til fradrag.

Bilde 30

NÆRINGSDRIVENDE: FRADRAG FOR PENSJON (2)

- Utbetaling tidligst fra fylte 62 år. Pengene går evt til arvinger.
- Dessuten finnes IPS - en pensjonsspareordning for alle norske statsborgere over 18 år (opptil kr 15.000 årlig, fradrag i selvangivelsen).
- Pensjonsinnskudd i næring har en fradragseffekt på 39 - 51 prosent, IPS 28 prosent.

Bilde 31

LØNSFRILANSER: FRADRAG FOR PENSJON (1)

- Lønnsfrilansere får fradrag i alminnelig inntekt for egne pensjonsinnskudd.
- Fradraget går som et vanlig fradrag i selvangivelsen.
- 4% av frilans personinntekt (lønn) mellom 1G og 12G kan settes på egen konto hos bank, forsikring eller annen pensjonstilbyder innen 31. mars året etter.

Bilde 32

LØNSFRILANSER: FRADRAG FOR PENSJON (2)

- Utbetaling tidligst fra fylte 62 år. Pengene går evt til arvinger.
- Dessuten finnes IPS - en pensjonsspareordning for alle norske statsborgere over 18 år (opptil kr 15.000 årlig, fradrag i selvangivelsen).
- Pensjonsinnskudd og IPS har samme fradragseffekt for en lønnsfrilanser: 28 prosent.

Bilde 33

ANSATT I EGET SELSKAP: FRADRAK FOR PENSJON

- Eget selskap som ligger under grensen for obligatorisk tjenstepensjon (OTP) får fradrag for pensjonsinnskudd for sine ansatte opptil faste grenser:
- 4% av bruttolønn fra selskapet mellom 1G og 12G kan settes på ansattes egen pensjonskonto.
- Utbetaling tidligst fra fylte 62 år. Pengene går evt til arvinger.
- Dessuten finnes IPS - en pensjonsspareordning for alle norske statsborgere over 18 år (opptil kr 15.000 årlig, fradrag i selvangivelsen).
- Pensjonsinnskudd under OTP-reglene skattlegges først når pensjon utbetales.
- Betaler arbeidsgiver IPS, er dette en skattepliktig fordel tilsvarende lønn.

Bilde 34

DAGPENGER VED ARBEIDSLEDIGHET

- Alle har samme rett til å melde seg som arbeidssøkere hos NAV.
- Men det er kun lønnsinntekt (ansatt og/eller lønnsfrilanser) og pensjon som gir grunnlag for dagpenger ved arbeidsledighet.
- Næringsinntekt gir ikke grunnlag for dagpenger ved arbeidsledighet. **Dette er dessverre noe som mange næringsdrivende oppdager altfor sent.**

NÅR DRIVER DU (NÆRINGS)VIRKSOMHET?

Når er du - skattemessig sett - næringsdrivende? Med andre ord: Når driver du en (nærings)virksomhet?

Næring er gjerne knyttet til økonomisk virksomhet for egen regning og risiko, som har et visst omfang og varighet, og som er egnet til å gi overskudd. I de fleste sammenhenger vil det være klart om det drives næringsvirksomhet.

Men i enkelte tilfeller kan det bli spørsmål om det i stedet er et arbeidstaker-/oppdragstakerforhold, passiv kapitalplassering eller "ikke-økonomisk virksomhet" (det vil si hobby ol).

Skattemyndighetene skal avgjøre etter en helhetsvurdering hvis det er noen tvil om dette. De kan meget godt overprøve både den (som regner seg som) næringsdrivende og oppdragsgiveren som har utbetalt honorar som næringsinntekt.

OPPDRAKSGIVERES ANSVAR

Verken konsulenter eller andre kan fritt velge når de skal være næringsdrivende. Det kan være mange situasjoner der du befinner deg i en gråsoner mellom lønn og næring.

Ansvarer i denne sammenheng er i hovedsak plassert på oppdragsgiveren.

En oppdragsgiver som utbetaler som næringsinntekt et beløp som skulle ha vært lønnsinntekt, vil på den måten unndra arbeidsgiveravgift, samt plikten til å trekke skatt i lønnsinntekt.

BETYDNING PÅ FLERE OMRÅDER

Om en inntektsgivende aktivitet skal regnes som virksomhet eller ikke, kan ha betydning på flere områder. Det kan være spørsmål om

- beregning av personinntekt i enkeltpersonforetak
- stedbundet beskatning
- tidfesting av inntekter og kostnader
- tapsfradrag og
- bokføringsplikt

I de fleste tilfeller er det nok klart om aktiviteten er av den ene eller andre karakter.

Men i enkelte tilfeller kan svaret være usikkert. Spørsmålsstillingen skal da avgjøres etter en helhetsvurdering av en rekke momenter.

MOMS-REGISTRERING IKKE NOK

Registrering i merverdiavgiftsmanntallet medfører ikke uten videre at du skal lignes som selvstendig næringsdrivende i forhold til skattereglene.

Lignings-ABC viser til at de faktiske forhold kan ha endret seg etter registreringen, eller registreringen kan bygge på et uriktig eller ufullstendig grunnlag.

Skatteetaten skal altså ved ligningen foreta en selvstendig vurdering av om en inntekt skal regnes for opptjent i virksomhet.

BEGREPET VIRKSOMHET

Vilkårene for å anse en inntektsgivende aktivitet som virksomhet er at aktiviteten

- tar sikte på å ha en viss varighet,
- har et visst omfang,
- er egnet til å gi overskudd og
- drives for skattyterens regning og risiko.

Det stilles ikke krav til at eieren av virksomheten personlig deltar aktivt i driften for at den skal regnes som virksomhet.

Det har ingen betydning for spørsmålet om virksomhet eller ikke om aktiviteten er utført i Norge eller i utlandet.

Begrepet virksomhet kan avgrenses mot:

- ansettelsesforhold og annet arbeid for andre utenfor virksomhet, for eksempel enkeltstående og mer tilfeldige oppdrag,
- passiv kapitalavkastning,
- tilfeldig inntekt og
- ikke-økonomisk aktivitet.

NÆRINGSINNTEKT ELLER LØNNSINNTEKT?

Vurdering av grensen mellom næringsvirksomhet og arbeid for lønn/annen arbeidsgodtgjørelse utenfor virksomhet, går som oftest på spørsmål om aktiviteten drives for skattyterens egen regning og risiko.

Skatteetaten: - Det reelle forholdet mellom oppdragsgiver og skattyteren vil her være avgjørende.

Foreligger det en avtale mellom partene, skal skatteetaten se hvordan partene har innrettet seg etter avtalen. Det er ikke bindende hvordan oppdragsgiver/mottaker har klassifisert utbetalingen.

MOMENTER TIL VURDERING

I enkelte tilfeller kan det være vanskelig å konstatere hva som er det reelle forholdet.

Skatteetaten har satt opp en del momenter som kan trekke i retning av at det er snakk om virksomhet:

- skattyteren står ansvarlig overfor oppdragsgiveren for arbeidsresultat, slik at han har reklamasjonsansvar,
- skattyteren har flere oppdragsgivere samtidig eller etter hverandre,
- oppdragsgiveren dekker ikke skattyterens kostnader i tillegg til godtgjørelsen for selve arbeidet,
- skattyteren holder materialer ol,
- skattyteren har egne driftsmidler,
- skattyteren har egne ansatte,
- oppdraget omfatter bare et bestemt arbeid,
- oppdraget er ikke bare tidsavgrenset,
- skattyteren har ikke krav på flere oppdrag fra oppdragsgiver,
- skattyteren har ikke krav på vederlag etter at oppdraget er avsluttet,
- avregning skjer i fast beløp og ikke per tidsenhet,
- skattyteren har rett til å stille med andre enn seg selv personlig,
- oppdragsgiveren kan reklamere på arbeidsresultatet,
- for bierverv; at skattyteren for øvrig er næringsdrivende,
- skattyteren har eget kontor/produksjonslokaler mv,
- oppdragsgiveren har ikke faglig instruksjonsmyndighet over hvordan oppdraget skal utføres og
- oppdragsgiveren har ikke administrativ instruksjonsmyndighet over hvordan oppdraget skal utføres.

Skatteetaten oppsummerer:

"Oppregningen er ikke uttømmende. Momentene vil kunne ha ulik vekt i forskjellige tilfeller.

Varighet og omfang av tjenesteytelser kan for eksempel ha sin forklaring i prosjektets og det enkelte oppdrags karakter.

Det må foretas en samlet vurdering hvor ingen av momentene alene vil være avgjørende for resultatet."

Det at enkelte av momentene ovenfor ikke er til stede, er ikke automatisk et moment som trekker i retning av et lønnstakerforhold.

EKSEMPEL: I tilfeller hvor oppdragstakerens prestasjon er nært knyttet til oppdragsgiverens øvrige drift, for eksempel når oppdragstakeren arbeider sammen med oppdragsgiverens ansatte om et bestemt prosjekt, vil det ha mindre vekt at oppdragsgiveren for eksempel har den faglige og administrative instruksjonsmyndigheten.

FORSKJELLIGE AKTIVITETER

Skatteetaten har i en rekke tilfeller tatt stilling til om en aktivitet er utført som ledd i et ansettelsesforhold eller som ledd i en virksomhet. Her er noen eksempler, ordnet alfabetisk

Advokat: For privatpraktiserende advokat må det avgjøres konkret om oppdrag skal regnes som en del av den virksomhet advokaten driver. For eksempel vil oppdrag som sekretær for foreninger mv. eller som forretningsfører for foretak av forskjellig art, normalt være en del av virksomheten. - Godtgjørelse til privatpraktiserende advokat som medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende behandles som arbeidsinntekt selv om vervet klart må ses som ledd i vedkommendes virksomhet, og uavhengig av om godtgjørelsen er utmålt som tapt inntekt i virksomhet. Godtgjørelse for arbeid for selskapet som går ut over selve styrevervet vil derimot kunne behandles som en del av virksomhetsinntekten.

Barkeepere er ofte provisjonslønnet. De regnes ikke som næringsdrivende.

Forfatter som mottar vederlag i form av royalty regnes som næringsdrivende. Samme gjelder **oversetter**.

Konsulent: Om skillet mellom lønnstaker og virksomhet vedrørende konsulenter er det mange rettsavgjørelser med forskjellig konklusjon: TMB Engineering AS/Bye. Konsulentvirksomhet ansett som virksomhet - Fabcon AS. Utbetaling til konsulenter i oljeindustrien var til næringsdrivende - Skoog Hedrén. Ingeniør med tidsbegrenset oppdrag ble ansett som lønnstaker - Godtgjørelse til vikarierende daglig leder fra annet selskap var lønnsinntekt - Utbetaling til konsulent fra flere selskaper hvor

konsulenten hadde en sentral posisjon ble ansett som lønn - Ingeniør ansett som næringsdrivende - Rockwater AS. Ingeniøroppdrag ansett som virksomhet.

Kontraktør: Om skillet mellom lønnstaker og næringsdrivende underentreprenører foreligger det også forskjellige rettsavgjørelser: Kristian Olimb AS. Oppdragsgivers utbetaling ble ansett som lønn og ikke som utbetaling til næringsdrivende - TMB Engineering AS/Bye. Konsulentvirksomhet ansett som virksomhet.

Lege: Forskjellige rettsavgjørelser: Legene ved et legesenter organisert som et aksjeselskap, var lønnstakere - En lege som hadde betraktet seg som lønnstaker var i realiteten å anse som selvstendig næringsdrivende. Retten la blant annet vekt på at skattyteren hadde ansvaret for arbeidsresultatet, at han selv hadde dekket egne utgifter og at han selv måtte dekke eventuelt underskudd. - Leger som ble innleid til et privat legesenter ble ansett som selvstendig næringsdrivende. Sentralt i vurderingen var om legene hadde utøvd virksomheten for egen regning og risiko, herunder om de hadde risiko for arbeidsresultatet.

Politiske verv/meddommerverv: Godtgjørelse for politiske verv/meddommerverv behandles alltid som lønnsinntekt. Dette gjelder også om godtgjørelsen er utmålt som tappt inntekt i virksomhet. "Dersom det utbetales beløp til dekning av folkevalgt/meddommers kostnader påført virksomheten i forbindelse med vervet, og slike utgifter klart skilles ut fra hva som utgjør godtgjørelsen for selve vervet som folkevalgt/meddommer, vil slik dekning av kostnader kunne behandles som virksomhetsinntekt. Dette vil for eksempel gjelde for folkevalgt/meddommer som driver landbruk og må leie inn vikar i sitt fravær knyttet til vervet."

Pyramidedeltakelse: Etter lotteriloven er det forbudt å opprette, drive, delta i eller utbre pyramidespill eller lignende systemer. Forbudet omfatter ethvert system der det ytes vederlag for å få muligheten til å oppnå inntekter som bare følger av at andre verves til pyramidespillet mv. Videre omfatter forbudet pyramidelignende omsetningssystem der det ytes vederlag for å få mulighet til å oppnå inntekter som særlig skyldes at andre verves til systemet, og ikke salg eller forbruk av varer, tjenester eller andre ytelser. Om opprettelse eller deltakelse i pyramideorganisasjoner er i strid med lotteriloven hører under lotterimyndighetene. Disse reglene har ikke direkte innvirkning på skatteplikten for formue og inntekt. Skatteloven har ingen spesialregler for pyramideorganisasjoner, nettverksselskaper mv eller for deltakernes formue og inntekt vedrørende deltakelse i slike organisasjoner. Inntekter fra deltakelse i pyramidespill kan være skattepliktig som fordel vunnet ved virksomhet, fordel vunnet ved arbeid, fordel vunnet ved kapital, tilfeldige inntekter (gevinster), gevinst ved realisasjon av formuesobjekt, realisasjon av aksjer mv.

Styreverv, medlem av representantskap, utvalg, råd og lignende: Godtgjørelse som medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende behandles som lønnsinntekt. Dette gjelder selv om arbeidet må ses som ledd i vedkommendes virksomhet, feks som advokat eller revisor, og uavhengig av om godtgjørelsen er utmålt som tapt inntekt i virksomhet.

Oppfinnere: Royalty for patenterte oppfinnelser er normalt virksomhetsinntekt.

MER DETALJERT OM SKATTEMESSIG GRENSEGANG MELLOM LØNN OG NÆRING

Det årlige heftet Lønns-ABC gir en grundig gjennomgang av spørsmålet om et oppdrag er lønn eller næring.

Dette kapitlet bygger på Lønns-ABC, som i sin helhet kan leses på www.skatteetaten.no - der også med lovhenvvisninger.

ANSVAR

For arbeidstaker/ikke-ansatt arbeidstaker er det arbeidsgiveren som er ansvarlig for innbetaling av arbeidsgiveravgift, trygdeavgift og skattetrekk, mens næringsdrivende selv er ansvarlig for innbetaling av skatt og trygdeavgift.

Det skal ikke gjennomføres forskuddstrekk i godtgjørelse for arbeid eller oppdrag som er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet, og heller ikke beregnes arbeidsgiveravgift av slik godtgjørelse.

LØNNSOPPGAVE

Det skal leveres lønnsoppgave over vederlag for tjenester av teknisk, håndverksmessig, juridisk, regnskapsmessig eller annen art.

Driver mottakeren selvstendig næringsvirksomhet fra fast forretningssted i Norge skal det likevel ikke leveres lønnsoppgave.

FAST FORRETNINGSSTED

Lønns-ABC: *"Som fast forretningssted regnes et sted hvor virksomheten gjøres kjent for allmennheten, hvor for eksempel representanter for firmaet kan treffes, klienter kan møte opp og lignende.*

Dette er som oftest et eget bygg/lokale/kontor med egen innretning og lønnet personale, men det kan også være et kontorfellesskap med andre."

Lønns-ABC sier videre at hjemmekontor vanligvis ikke kan anses som fast forretningssted uten at kravene til bemanning og åpningstid er oppfylt.

MERK! Hjemmeadresse med kun telefonsvarer eller familiemedlemmer til å ta telefonen kvalifiserer ikke til å bli ansett som fast forretningssted.

Er oppdragsgiveren i tvil om virksomheten drives fra fast forretningssted bør innberetning ifølge Lønns-ABC alltid foretas.

Innberetningen skal foretas i kode 401 i det år mottakeren har fått en ubetinget rett til beløpet eller ytelsen.

MERK! Ved innberetning i kode 401 "Utbetalinger til næringsdrivende" godtas organisasjonsnummer i stedet for mottakerens fødselsnummer.

Finansdepartementet har bestemt at vederlag til aksjeselskaper og andre selskapsformer ikke kommer inn under oppgaveplikten.

OPPTJENT, IKKE UTBETALT

Det avgjørende tidspunkt (inntektsår) for lønnsinnberetningen i kode 401 er hvilket år utbetalingen fant sted, evt det tidligere tidspunkt da oppdragstakeren hadde "en ubetinget rett til ytelsen".

Regelen innebærer at betalingsstrøm og forfallstidspunkt er uten betydning. Løpende inntekt skal tidfestes etter hvert som skattyter får en ubetinget rett til inntekten, dvs når den opptjenes. Det er uten betydning hvilket tidspunkt inntekten forfaller til utbetaling eller faktisk blir utbetalt.

ARBEID UTFØRT SOM ARBEIDSTAKER

Arbeidstakere utfører arbeid i en annens tjeneste og omfatter både fast ansatte og de som har midlertidige arbeidsavtaler, som vikariater og engasjementer.

Det som kjennetegner denne gruppen er at de stiller sin personlige arbeidskraft til rådighet og har plikt til å underordne seg oppdragsgiverens ledelse og kontroll av arbeidet.

Ikke-ansatte lønnstakere utfører arbeid uten å være i et ansettelsesforhold, typisk frilansere.

ARBEIDS-/OPPDRAKSGIVERS ANSVAR

Arbeidsgiver er den som selv eller ved fullmektig utbetaler lønn eller annen godtgjørelse eller ytelse som skal gjøres til gjenstand for forskuddstrekk. Arbeidsgiveren plikter av eget tiltak å foreta forskuddstrekk. Dersom det ved utbetalingene ikke er foretatt forskuddstrekk, og mottaker anses som lønnstaker, blir arbeidsgiveren ansvarlig for manglende forskuddstrekk, med mindre det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelighet eller mangel på tilbørlig aktsomhet hos utbetaler.

Det foreligger en undersøkelsesplikt hos den som foretar utbetalingen. Det er arbeidsgiveren som har bevisbyrden for at "ansvarsbefriende omstendigheter" foreligger.

UTTALELSE IKKE AVGJØRENDE

Har arbeidsgiveren bedt om en uttalelse fra skattekontoret, eller en annen skattemyndighet, er dette ikke alene et avgjørende moment i grensedragningen lønnstaker/næringsdrivende.

Ved vurderingen av om arbeidsgiveren skal fritas for ansvar, skal det imidlertid legges vekt på om arbeidsgiveren har, eller burde ha, rådført seg med skattemyndighetene. Dette er også tillagt avgjørende vekt i rettspraksis.

MERK! Skattebetalingsloven forutsetter at det er arbeidsgiverens (oppdragsgiverens) ansvar å vurdere om oppdragstakeren er næringsdrivende eller lønnstaker.

MERK! Det er ikke tilstrekkelig bevis at vedkommende er registrert i merverdiavgiftsmanntallet, har fått et organisasjonsnummer eller har fått utskrevet forskuddsskatt.

Bakgrunnen for at en forskuddsskatteseddel ikke har betydning i forhold til grensedragningen lønnstaker-/næringsdrivende er at grunnlaget for utskrivningen ikke nødvendigvis er næringsinntekt.

Forskuddsskatteseddel skrives også ut når mottaker har formue som det ikke er tatt hensyn til ved forskuddstrekket, inntekter (ikke næring) som ikke er underlagt forskuddstrekk eller at ligningsmyndighetene ikke har opplysninger om formues- og inntektsforholdene til en skattyter.

En forskuddsskatteseddel er derfor verken dokumentasjon på at en skattyter er næringsdrivende, eller at skattekontoret anser vedkommende for å være det.

PLIKT PÅ FORSKUDDSSTADIET

Arbeidsgiverens plikt til å foreta forskuddstrekk og beregne arbeidsgiveravgift gjelder på forskuddsstadiet. Forskuddsstadiet er det tidspunkt hvor ytelsene erlegges eller utbetales (lønningdag).

Arbeidsgiveren må derfor bevise at ansvarsbefriende omstendigheter forelå på forskuddsstadiet for at unntaksregelen i skattebetalingsloven skal kunne brukes.

GRENSEDRAINGEN MELLOM LØNNSTAKER OG NÆRINGSDRIVENDE

Den som selv, eller ved fullmektig, utbetaler godtgjørelse, plikter å ta stilling til om oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet eller ikke.

I en del tilfeller vil det kunne oppstå tvil for den som utbetaler godtgjørelsen om oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet eller om det foreligger et arbeidsgiver-/ arbeidstakerforhold. Det må derfor foretas en konkret vurdering.

Typiske kjennetegn for lønnstakere er at de:

- stiller sin personlige arbeidskraft til rådighet,
- ikke kan bruke medhjelpere for egen regning,
- plikter å underordne seg arbeids-/oppdragsgivers ledelse og kontroll,
- får betalt for selve arbeidet, arbeids-/oppdragsgiveren dekker de fleste kostnadene,
- får stilt arbeidsrom, redskap mv til rådighet av arbeids-/oppdragsgiver, og
- bærer ikke risikoen for arbeidsresultatet, idet arbeidsgiver-/oppdragsgiver er ansvarlig.

NÆRINGSVIRKSOMHET

Næringsvirksomhet er i skatteretten definert som "en vedvarende virksomhet som er egnet til å gi nettoinntekt og som drives for skattyters egen regning og risiko".

Virksomheten må ha en viss varighet og et visst omfang. Med varighet menes at virksomheten er ment å være vedvarende (selv om den ikke blir det).

Når det gjelder omfang kan dette være både i forhold til tid (heltid) og i forhold til fysisk omfang.

Virksomheten må også være egnet til å gi nettoinntekt.

HOVEDMOMENTER

Ved avgjørelsen av om en person skal regnes som selvstendig næringsdrivende, legges det blant annet vekt på:

- om virksomheten har et visst omfang,
- om vedkommende har ansvaret for resultatet av virksomheten,
- om vedkommende har arbeidstakere i sin tjeneste eller nytter frilansere,
- om vedkommende driver virksomheten fra et fast forretningssted (kontor, verksted el),
- om vedkommende har den økonomiske risikoen for virksomheten,
- om vedkommende bruker egne driftsmidler.

Spørsmålet er hvordan grensen mellom arbeidstaker og næringsdrivende skal trekkes mer detaljert. Gjennom rettspraksis og ligningspraksis er en rekke momenter som er av betydning for grensedragningen trukket fram. Momentenes betydning vil variere fra sak til sak.

MERK! En konkret vurdering skal legges til grunn i hvert enkelt tilfelle.

AVTALE MELLOM PARTENE

I rettspraksis er avtaleforholdet mellom partene, og hvordan de har innrettet seg, ofte tillagt stor vekt.

Foreligger det avtale mellom partene, er det naturlig å ta utgangspunkt i denne ved vurderingen av om det foreligger et næringsforhold eller et lønnstakerforhold.

Er realiteten i avtaleforholdet en annen enn den som fremgår av avtalen, skal det reelle forhold legges til grunn ved vurderingen.

Man kan ikke avtale at oppdragstaker skal anses som selvstendig næringsdrivende, hvis vedkommende i realiteten er lønnstaker.

EGEN REGNING OG RISIKO

Det mest sentrale i forhold til det enkelte oppdrag er om oppdragstakeren har utført arbeidet for egen regning og risiko. Er det tilfelle, taler det for at det dreier seg om et næringsforhold.

- **"For egen regning"** vil si at det er oppdragstakeren som selv bærer kostnadene med oppdraget (materialer, utlegg osv).
- **"For egen risiko"** vil si at oppdragstakeren må bære et eventuelt tap (erstatningsansvar, underskudd pga forsinkelser og lignende). Den næringsdrivende bærer risikoen for å gå med økonomisk underskudd.

ØKONOMISK OVERSKUDD

Virksomheten må være egnet til å gi økonomisk overskudd. Det trenger ikke være overskudd på kort sikt hvis det kan forventes overskudd over tid.

VARIGHET OG OMFANG

Driver oppdragstakeren vedvarende virksomhet, har dette blitt tillagt stor vekt i praksis. Økonomisk virksomhet som bare utøves en eller noen få dager er ikke vedvarende.

Det er likevel ikke noe vilkår at virksomheten må gå over flere år for at den skal anses som vedvarende.

Ved grensdragningen mellom oppdragstakere og næringsdrivende er dette det avgjørende momentet. Virksomhetens omfang blir sjelden vurdert isolert, men sees i sammenheng med øvrige momenter.

RESULTATANSVAR

Resultatansvar blir også kalt reklamasjonsadgang. Næringsdrivende skal prestere et bestemt resultat, mens arbeidstakere stiller sin arbeidskraft til disposisjon.

En næringsdrivende har resultatansvar og er forpliktet til vederlagsfritt å utbedre eventuelle feil og mangler.

I tillegg vil en næringsdrivende være underlagt et erstatningsansvar. Resultatansvar er tillagt betydelig vekt i rettspraksis.

FASTPRIS - TIMEPRIS

Betalingsmåten er endret fra tidligere, hvor det ofte ble benyttet fastpris for oppdrag. Nå benyttes timepris i større utstrekning i oppdragsforhold.

I rettspraksis er betaling med en rund sum sett på som et tegn på næringsvirksomhet, og motsatt at betaling per time trekker i retning av et lønnsforhold.

Fast ukes- eller månedsbetaling vil trekke i retning av et lønnsforhold.

SIKRET FLERE OPPDRAG

Hvor oppdragstakeren ikke er leid inn for å levere et bestemt arbeidsresultat, men yter løpende tjenester, på lik linje med øvrige ansatte, kan det være vanskelig å skille mellom næringsdrivende og lønnstaker.

Dette momentet er ikke tillagt avgjørende vekt i praksis.

DRIFTSMIDLER

Praksis tilsier at mindre driftsmidler ikke tillegges like stor betydning ved vurderingen som mer kostbart utstyr.

Her teller de konkrete forhold og hva som eventuelt er vanlig i bransjen.

MATERIALER

Holder oppdragstakeren materialer selv, er dette et tungtveiende moment for at det foreligger næringsvirksomhet.

Vederlaget som utbetales, vil inneholde arbeidsvederlag og vederlag for forbruk av materialer.

KOSTNADSDEKNINGEN FOR ØVRIG

I ordinære arbeidsforhold bærer arbeidsgiveren kostnadene som pådras i tjenesten, som telefon, tjenestereiser, representasjon osv.

Dekker oppdragstakeren disse kostnadene selv, taler det for at næringen drives for egen regning og risiko.

FLERE OPPDRAGSGIVERE

Har oppdragstakeren flere oppdragsgivere, er dette et tungtveiende argument for næringsvirksomhet.

En oppdragstaker kan likevel regnes som næringsdrivende selv om det kun er en oppdragsgiver. I disse tilfellene vil andre momenter avgjøre om det er et næringsforhold eller et lønnstakerforhold.

VIKAR

I rettspraksis er det lagt stor vekt på om en oppdragstaker kan stille med vikar. Det har i tilfelle trukket i retning av næringsvirksomhet.

MERK! Dette momentet må også sees i sammenheng med hvilken type virksomhet som utøves. I enkelte tilfeller er oppdragsgiveren ute etter en bestemt person og vil derfor ikke ha en vikar i stedet.

FERIEPENGER, SYKEPENGER OG OPPSIGELSESVERN

Arbeidstakere har krav på feriepenger etter ferieloven og sykepenger fra arbeidsgiveren i arbeidsgiverperioden.

Arbeidstakere er videre beskyttet etter arbeidsmiljølovens regler i forhold til oppsigelse.

En selvstendig næringsdrivende har derimot ikke krav på verken feriepenger eller sykepenger fra oppdragsgiveren, og er heller ikke beskyttet mot oppsigelse etter arbeidsmiljølovens regler.

EGNE ANSATTE

Har oppdragstakeren egne ansatte, har dette blitt ansett som et moment for at det foreligger næringsvirksomhet.

Det kan imidlertid bli et spørsmål om de ansatte kan anses som lønnstakere hos oppdragsgiveren og ikke hos oppdragstakeren.

FAGLIG INSTRUKSJONSMYNDIGHET

Oppdragsgiverens faglige instruksjonsmyndighet tillegges liten vekt i praksis.

Det vil ofte variere i hvor stor grad oppdragsgiveren har den reelle kompetansen til å instruere faglig. Dette gjelder også i forhold til egne ansatte.

ADMINISTRATIV INSTRUKSJONSMYNDIGHET

Tidligere er administrativ instruksjonsmyndighet tillagt vekt for at det ikke kan være næringsvirksomhet.

Lønns-ABC gjør det klart: *"I dag aksepterer man i større grad at også selvstendig næringsdrivende kan bli underlagt administrativ instruksjonsmyndighet i oppdragsforhold."*

ØKONOMISK AKTIVITET I EGET NAVN

Driver oppdragstakeren utad i eget navn, trekker dette i retning av selvstendig næringsvirksomhet. Men det er ikke lagt særlig vekt på dette momentet i praksis.

FLERE OPPDRAG

En lønnstaker vil normalt ta på seg nye oppdrag for arbeidsgiveren, etter hvert som oppdragene ferdigstilles.

En selvstendig næringsdrivende vil derimot normalt inngå avtale om et bestemt resultat, og er ikke forpliktet eller berettiget til å påta seg nye oppdrag for oppdragsgiveren, uten at dette avtales mellom partene.

HØYT SPESIALISERT AKTIVITET

Hvor oppdragstakeren stiller sin ekspertise til disposisjon, vil dette trekke i retning av at det er selvstendig næringsvirksomhet.

Kreves det ikke spesielle ferdigheter for utførelsen av oppdraget, vil dette trekke i retning av et lønnstakerforhold.

FAST FORRETNINGSSTED

Fast forretningssted er tillagt stor betydning i praksis.

Har man innrettet næringen i egne lokaler, trekker dette i retning av at det er selvstendig næringsvirksomhet.

Lønns-ABC trekker imidlertid en grense mot hjemmekontor. Det kan tillegges vekt, men vil sjelden ha avgjørende betydning.

MERK! Se mer om fast forretningssted tidligere i dette kapitlet.

FIRMABIL

I ordinære arbeidsforhold stiller arbeidsgiveren i enkelte tilfeller firmabil til disposisjon for den ansatte.

Stiller oppdragsgiveren firmabil til disposisjon for en oppdragstaker, vil dette trekke i retning av at det foreligger et lønnstakerforhold.

KAN EN NÆRINGSDRIVENDE OGSÅ HA LØNNSINNTEKT?

Det er mange som har en del av sin samlede årsinntekt som lønnsinntekt og en del som næringsinntekt. Dermed er man både lønnstaker/-oppdragstaker og næringsdrivende. Dette er helt kurant.

- Tjener du feks 200.000 kroner i fast jobb, som vikar eller som lønnsfrilanser, er du lønnstaker/oppdragstaker i den sammenhengen.
- Har du feks 150.000 kroner i overskudd i et enkeltpersonforetak som du driver, er du næringsdrivende i den sammenhengen.

MERK! Det normale vil også være at du i et slikt tilfelle har både minstefradrag i lønnsinntekten og fradrag for kostnader i næringsinntekten.

Det er avgjørende at du ikke blander de to typene inntekt og kostnader sammen, og at du fører dem riktig. Lær deg reglene! Fører du feil, risikerer du å betale for mye skatt.

TIPS! All lønnsinntekt føres direkte i selvangivelsen. All næringsinntekt føres i næringsoppgaven. Der går kostnader til fradrag, før nettobeløpet går videre til selvangivelsen.

FRADRAG FOR KOSTNADER BÅDE I LØNNS- OG NÆRINGSINNTEKT

Kan du bruke minstefradraget i lønnsinntekt selv om du også krever fradrag i næringsinntekt? Svaret er ja.

Du skal påse at de samme kostnadene ikke kommer dobbelt til fradrag, altså både i minstefradraget og som fradrag i næringsinntekten.

Kostnader som knytter seg til både næringsinntekt og lønn mv skal fordeles mellom inntektstypene.

Skal du få fullt fradrag for kostnadene i næringsregnskapet og samtidig uavkortet minstefradrag, må du - hvis ligningskontoret tar opp spørsmålet - kunne vise til at kostnadene som er ført i næringsoppgaven, virkelig vedrører bare næringsinntekten.

TIPS! Gjelder enkelte kostnader både lønn og næring, kan du eventuelt foreta en fordeling, feks ved at 50 eller 75 prosent av kostnaden føres i næringsregnskapet, mens 25 eller 50 prosent blir en del av minstefradraget i lønnsinntekt mv.

Det kan være fristende å føre flest mulig av årets kostnader til fradrag i næringsregnskapet. Men det kan slå kraftig tilbake hvis ligningskontoret kontrollerer deg og oppdager at noen av de kostnadene som du har ført til fradrag, helt eller delvis har sammenheng med lønnsinntekt.

LØNNSTAKERFRILANSERE OG SKATT

Lønnstakerfrilansere som selv må dekke kostnadene ved sin inntektsgivende aktivitet, skal ha fradrag for disse kostnadene.

MERK! Begrepet "frilanser" er i løpet av de siste årene tatt i bruk av folketrygdloven og innskuddspensjonsloven om frittstående oppdragstakere som mottar lønnshonorarer: En frilanser er ifølge loven en som - uten å være ansatt - mottar lønn, godtgjørelse og honorarer som lønnsinntekt, dvs at oppdragsgiver foretar forskuddstrekk, betaler arbeidsgiveravgift av lønn mv.

En "frilanser" slik begrepet er brukt i disse lovene er altså ikke næringsdrivende.

"FRILANSER": SELVSTENDIG YRKESUTØVER

Problemet er bare at begrepet "frilanser" i vanlig norsk språkbruk omfatter selvstendige yrkesutøvere uavhengig av hvilke regler som gjelder for yrkesutøveren i forhold til skatt, trygd, pensjon mv.

Vi bruker derfor i denne e-boka i størst mulig grad uttrykket "lønnstakerfrilanser" eller "lønnsfrilanser" for at det ikke skal være tvil om hvilken gruppe vi omtaler.

HÅRFIN GRENSE

MERK! Grensen mellom godtgjørelse for arbeid utenfor tjenesteforhold - lønnstakerfrilansvirksomhet - og inntekt i selvstendig næring, er ofte hårfin. Den kan ha betydning bl a for hvor mye du må betale i trygdeavgift og i en del andre sammenhenger, ikke minst effekten av fradrag for utgifter.

OPPDRAAGSGIVEREN ANSVARLIG

Vi må imidlertid også huske at oppdragsgiveren står ansvarlig for å plassere utbetalingen til oppdragstakeren i riktig kategori:

- Enten utbetaling til selvstendig næringsdrivende etter faktura eller avtale.
- Eller lønnsutbetaling til oppdragstaker utenfor ansettelsesforhold (som medfører forskuddstrekk, lønnsinnberetning, arbeidsgiveravgift).

KAN VÆRE VANSKELIG Å FÅ GODTATT FRADRAG

Det er et problem for mange lønnstakerfrilansere er at det enkelte ganger kan være vanskelig å få skattekontoret til å godta store fradrag for kostnader i virksomheten.

Lønnstakerfrilanseren må føre alle brutto lønnsinntekter som inntekt i selvangivelsen. Kostnadene går inn som en del av det vanlige minstefradraget i lønnsinntekt.

Er kostnadene i frilansvirksomheten høyere enn minstefradraget, brukes ikke denne posten. I stedet føres kostnadene til fradrag i tvillingposten faktiske kostnader.

Spesielt aktuelle fradrag for lønnstakerfrilansere kan gjelde kostnader til elektroniske kommunikasjonstjenester (mobil, fasttelefon, nettforbindelse), kontordrift, bil, reisekostnader, faglitteratur osv.

Et vedlegg til posten faktiske kostnader vedrørende lønnsinntekt i selvangivelsen fra en oppdragstaker/lønnstakerfrilanser kan bestå av en enkel oppstilling over kontorleie, kontorrekvisita, elektroniske kommunikasjonstjenester, datautgifter, faglitteratur, diverse kostnader, samt saldoavskrivning av eventuelle avskrivbare driftsmidler.

I vedlegget kan du skrive feks:

"Dette er kostnader jeg har hatt i forbindelse med lønnsinntekt på i alt brutto 190.453 kroner. Som oppdragstaker som leverer til mange oppdragsgivere, er dette kostnader jeg har måttet dekke selv.

Det finnes bilag for alle kostnader. De kan legges fram om det ønskes.

Til de forskjellige hovedpostene i regnskapsoppstillingen ovenfor kan jeg tilføye:"

MERK! Her gir du de informasjonen som er nødvendig, bl a ut fra hva som er godkjent tidligere. Kostnadsposter som er økt kraftig i forhold til fjoråret, bør muligens underbygges. Ta de postene der du mener at det trengs forklaring i rekkefølge, og sørg for at oppstillingen ser fin ut. Men for all del, vær kortfattet. Du skal ikke forklare alle detaljer. Nederst på vedlegget skriver du:

"Skulle det være spørsmål vedrørende noen av kostnadene, ber jeg om å bli kontaktet for oppklaring eller ytterligere opplysninger, evt på tlf 00 00 00 00."

TIPS! Hvis du som frilanser bruker posten faktiske kostnader i selvangivelsen, skal du vanligvis levere en enkel regnskapsoppstilling, ikke selve utgiftsbilagene, kvitteringer osv. De leverer du bare hvis skattekontoret ber om å få se dem.

FORETAKSFORMER OG SKATT

BETALING AV FORETAKETS SKATT

AS: Selskapet betaler 28 prosent skatt av eventuelt overskudd.

Aksjonærene betaler eventuell formuesskatt av aksjeverdien. - Personlig aksjonær ekstrabeskattes av faktisk mottatt utbytte som overstiger en skjerming på en viss prosent av aksjeverdien. Skatten utgjør 28 prosent (som regnet sammen med selskapets skatt totalt blir 48,16 prosent).

Personlig aksjonær ekstrabeskattes ikke for utbytte som ikke tas ut ("sparebøsse"). Kun utbetalt lønn regnes som personinntekt og gir opptjening i folketrygden. - Aksjonær som er selskap skal inntektsføre tre prosent av mottatt aksjeutbytte. Dette beskattes som alminnelig inntekt i selskapet. 28 prosent skatt av tre prosent innebærer en effektiv skattesats på 0,84 prosent av mottatt utbytte.

ANS/DA: Eventuell skatt (28 prosent) på selskapets overskudd belastes deltakerne etter eierandel. Det gjelder også formuesskatt. - Personlig deltaker ekstrabeskattes av faktisk mottatt utdeling som overstiger en skjerming på en viss prosent av verdien av deltakerens andel i selskapet. Skatten utgjør 28 prosent (som regnet sammen med selskapets skatt totalt blir 48,16 prosent). Personlig deltaker ekstrabeskattes ikke for utdeling som ikke tas ut ("sparebøsse"). Kun utbetalt arbeidsgodtgjørelse regnes som personinntekt og gir opptjening i folketrygden. - Deltaker som er selskap beskattes ikke for mottatt utdeling.

ENK: Eventuell skatt belastes eieren med 28 prosent av overskuddet. - Deretter går en skjerming på en viss prosent (litt høyere enn for selskaper) til fradrag før personinntekt beregnes.

LØNN/ARBEIDSGODTGJØRELSE TIL DAGLIG LEDER/EIER

AS: Det skal foretas forskuddstrekk i lønnsutbetalinger til daglig leder, som kan benytte minstefradraget i sin selvangivelse. Selskapet må betale arbeidsgiveravgift (mellom 0 og 14,1 prosent). Det samme gjelder for lønnsutbetalinger til enhver aksjonær.

Det er selskapets skattekommune som avgjør hvilken sats som skal brukes.

Utenom eventuell lønn mv kan daglig leder som også er aksjonær naturligvis motta aksjeutbytte på linje med eventuelle andre aksjonærer.

ANS/DA: Godtgjørelse for utført arbeid for selskapet utbetalt til daglig leder eller ansatt som også er deltaker med ubegrenset ansvar beløpsmessig (gjelder alle deltakere i ANS og DA), er næringsinntekt, ikke lønn. Det skal dermed ikke foretas forskuddstrekk og heller ikke betales arbeidsgiveravgift. Inntekten gir dermed heller ikke grunnlag for minstefradrag for mottakeren. For deltakere er det ellers selskapets regnskapsmessige resultat ved årets slutt som avgjør størrelsen på inntekten og dermed skatten.

Er daglig leder ikke deltaker, er utbetalingen alltid vanlig lønnsutbetaling, med forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift.

ENK: Beløp som innehaver av enkeltpersonforetak tar ut, medfører ingen skatt eller avgift. Det er regnskapsmessig resultat ved årets slutt som avgjør skatten for innehaveren, ikke hva han faktisk tar ut i kontanter. Overskudd er næringsinntekt. Inntekten gir ikke grunnlag for minstefradrag. I tillegg kommer personinntekt etter fratrukk for skjerming.

Er daglig leder en annen enn innehaveren, er utbetalingen vanlig lønnsutbetaling, med forskuddstrekk og arbeidsgiveravgift. (Men: Er daglig leder innehaverens ektefelle, er godtgjørelsen likevel næringsinntekt.)

VIRKNINGENE AV OVERSKUDD ELLER UNDERSKUDD - AS

AS: Aksjeselskapet har sitt eget regnskap, som kommer ut i pluss eller minus. Regnskapet berører ikke aksjonærene direkte. Eventuelt utbytte utbetales av nettoen etter at selskapet har betalt 28 prosent skatt av det regnskapsmessige resultatet (overskuddet).

For utbytte må personlige mottakere betale 28 prosent utbytteskatt - etter at skjerming på en viss prosent av verdien på mottakerens aksjer er trukket fra. Samlet skatt på utbyttet for selskap og personlig aksjonær sett under ett blir på 48,16 prosent - 28 + 20,16 prosent (det siste tallet er 28 prosent av netto 72 prosent etter skatt).

Aksjonær som er selskap skal inntektsføre tre prosent av mottatt aksjeutbytte. Dette beskattes som alminnelig inntekt i selskapet. 28 prosent skatt av tre prosent innebærer en effektiv skattesats på 0,84 prosent av mottatt utbytte.

VIRKNINGENE AV OVERSKUDD ELLER UNDERSKUDD - ANS/DA

Regnskapet avgjør hvilket resultat - overskudd eller underskudd - som går inn i eierens/deltakerens selvangivelse og påvirker skatten på alminnelig inntekt. Eier du 1/4 av selskapet, går 1/4 av selskapets over-/underskudd inn i din selvangivelse. Skatteeffekt: 28 prosent.

For utdelinger fra selskapet må personlige mottakere betale 28 prosent skatt - etter at skjerming på en viss prosent av deltakerens andel av selskapets verdi er trukket fra (skjermingsfradrag). Samlet skatt på utbetalte utdelinger for selskap og personlige deltakere sett under ett blir på 48,16 prosent - 28 + 20,16 prosent (det siste tallet er 28 prosent av netto 72 prosent etter skatt).

Underskudd i næring i et ANS/DA føres i deltakerens selvangivelse og har en fradragseffekt på opptil 28 prosent, hvis det er annen alminnelig inntekt å trekke fra i. 10.000 kroner underskudd i næring gir da 2800 kroner i redusert skatt. For det av alminnelig inntekt som ligger under personfradraget ved skatteberegningen er fradragseffekten null. Underskudd i alminnelig inntekt skal videre trekkes fra i ektefelles inntekt. I den grad det fremdeles ikke er dekning for underskuddet i annen inntekt, føres resterende overskudd videre til fradrag året etter.

VIRKNINGENE AV OVERSKUDD - ENK

Resultatet i et enkeltpersonforetak går inn i eierens selvangivelse og påvirker skatten sammen med personinntekt etter skjerming på en viss prosent av foretakets beregnede skattemessige verdi.

Overskudd kan gi marginalsatt opp til 48 prosent for de som betaler ordinær toppskattesats. 10.000 kroner i overskudd gir med ordinær toppskattesats 4800 kroner i økt skatt.

Med høyeste toppskattesats blir marginalsatten på 51 prosent.

MERK! Dette gjelder for annen næring enn primærnæringene (fangst og fiske).

FORMUESSKATT

AS: Aksjeselskapet betaler ikke formuesskatt. Hver aksjeeier betaler formuesskatt. Aksjer verdsettes til 100 prosent av aksjeverdien.

ANS/DA: Ansvarlig selskap betaler ikke formuesskatt. Hver deltaker betaler formuesskatt. Ligningsmessig verdi inngår med 100 prosent i deltakernes nettoformue.

ENK: Ligningsmessig verdi inngår med 100 prosent i innehavers nettoformue.

**REISE-
OG DIETTREGLER**

AS: Ansatte - også om de er aksjonærer i selskapet - kommer inn under diettreglene for lønnstakere. Kost kan dekkes etter statens satser. Eventuelt overskudd på mottatt nattillegg beskattes tilsvarende lønn (med unntak for en spesiell ulegitimert sats for nattillegg innenlands).

ANS/DA: Deltakere kommer inn under diettreglene for næringsdrivende når de reiser for selskapet, siden all inntekt fra selskapet til deltakere er næringsinntekt. De kan ikke kreve godtgjort kost eller overnatting etter statens satser el lign. Selskapet kan bare dekke utgifter dokumentert med kvitteringer skattefritt for mottakeren..

ENK: Innehavere av enkeltpersonforetak kommer inn under diettreglene for næringsdrivende når de reiser for foretaket. De kan ikke kreve godtgjort kost eller overnatting etter statens satser el lign. De kan bare kreve fradrag i regnskapet for utgifter dokumentert med kvitteringer.

BILHOLD

AS: Aksjonærer som arbeider i selskapet kan enten få fri bil (firmabil) stilt til disposisjon fra selskapet, med vanlig firmabilbeskatning, eller ha en ordning med egen bil og motta km-godtgjørelse for yrkeskjøring, evt kombinert med rentefritt eller subsidiert lån.

Det samme gjelder for ansatte som ikke er aksjonærer.

ANS/DA: Disponerer deltaker i et deltakerlignet selskap en bil tilhørende selskapet, beregnes fordel ved privat bruk etter vanlige regler for yrkes/næringsbil (i hovedsak tilsvarende reglene for firmabil).

Ved beregningen av privat fordel gjelder også bestemmelsene om begrensning av tilbakeføring for privat bruk, som ikke skal utgjøre mer enn 75 prosent av bilholdskostnadene inkl en saldoavskrivning.

Denne beregnede fordel legges til selskapets inntekt og fordeles på deltakerne på den måten selskapet beslutter. Det naturlige er at fordelene ved bilbruken lignedes hos de(n) som har brukt bilen, men selskapet kan foreta en annen fordeling om det ønskes det.

ANS/DA'et eier bilen, og får vanlig fradrag for driftsutgiftene pluss saldoavskrivning av driftsmidler så sant bilen årlig brukes minst 6000 km til yrkeskjøring for selskapet.

Deltakere kan også kjøre egen bil i selskapets tjeneste og motta vanlig km-godtgjørelse. Ansatte som ikke er deltakere, kan enten ha egen bil med km-godtgjørelse eller firmabil etter vanlige regler.

ENK: Bilbeskatningen avgjøres av om bilen ligningsmessig anses som yrkes/næringsbil (vanligvis fradragført over 6000 km kjøring i virksomheten årlig) eller privatbil.

Yrkes/næringsbil gir fradrag i næringsregnskapet for alle bilutgifter, samt saldoavskrivning siden bilen regnes som driftsmiddel.

På den andre sida får innehaveren en påplussing i sin inntekt for fordel ved privat bruk av bilen (i hovedsak tilsvarende reglene for firmabil).

Ved beregningen av privat fordel gjelder også bestemmelsene om begrensning av tilbakeføring for privat bruk, som ikke skal utgjøre mer enn 75 prosent av bilholdskostnadene inkl 10 prosent verdiforringelse.

Privatbil (normalt opp til 6000 km kjøring i virksomhet årlig) gir fradrag i næringsregnskapet med et fast beløp per km kjørt i næring. Men ingen av utgiftene ved privatbil går til fradrag, og det er heller ikke saldoavskrivning.

Ansatte i ENK-et kan enten ha egen bil med km-godtgjørelse eller firmabil.

SYKEPENGER I ULIKE DRIFTSFORMER

SYKEPENGER TIL NÆRINGSDRIVENDE

Er du næringsdrivende, har du rett til sykepenger fra folketrygden med 65 prosent av sykepengegrunnlaget (opp til 6G) fra og med 17. sykedag.

Som hovedregel må du ha vært i arbeid i minst fire uker umiddelbart før du ble arbeidsufør, og du må tjene minst halvparten av folketrygdens grunnbeløp per år.

MERK! Det ytes altså ikke sykepenger for de første 16 kalenderdagene regnet fra og med den dag arbeidsuførheten oppsto (ventetid). Ved ny arbeidsuførhet innen 16 kalenderdager etter at trygden har ytt sykepenger, regnes det ikke ny ventetid.

TIPS! Blir du ganske raskt syk på ny, bør du iallfall ikke overskride fristen på 16 dager før du får ordnet med ny sykmelding.

SYKEPENGEGRUNNLAGET

Sykepengegrunnlaget fastsettes ut fra tidligere års personinntekt.

MERK! Det er altså ikke omsetningen i næring som teller, men resultatet (overskudd/underskudd) – som personinntekten beregnes ut fra.

Vanligvis brukes gjennomsnittet av de tre siste årene.

ENDRET VIRKSOMHET

Er din virksomhet varig endret, slik at årsinntekten avviker med mer enn 25 prosent av gjennomsnittet, blir sykepengene fastsatt ved skjønn, ut fra den inntekt du kan godtgjøre på det tidspunktet du ble sykmeldt.

Dette gjelder også hvis du ikke har pensjonspoeng for de tre siste årene på grunn av for lav inntekt, eller fordi du ble yrkesaktiv i løpet av de siste tre årene.

TIPS! Du bør altså være aktiv med dokumentasjon av aktuell inntekt hvis du tjener mer enn før - og blir sykmeldt.

PENSJONGIVENDE INNTEKT

Sykepengene er pensjongivende inntekt og er skatte- og avgiftspliktige. Du får ikke sykepenger for den delen av inntekten som overstiger seks ganger folketrygdens grunnbeløp. Du har ikke rett til sykepenger hvis du har ferie eller permisjon.

TILLEGGSFORSIKRING SYKEPENGER

Ønsker du å ha rett på sykepenger også de første 16 dagene, og eventuelt 100 prosent av sykepengegrunnlaget i stedet for 65 prosent, kan du tegne tilleggsforsikring for sykepenger for næringsdrivende. Det gjør du på NAV-kontoret.

IKKE SYKEPENGER DE FØRSTE FIRE UKENE ETTER TEGNING

Du har ikke rett til sykepenger etter tilleggsforsikringen for arbeidsuførhet som oppstår i de første fire ukene (opptjeningstid). Dette blir regnet fra den dagen Nav mottok søknaden om forsikring.

Denne opptjeningstida bortfaller hvis du søker om tilleggsforsikring innen 16 kalenderdager etter at du var sykepengedekket mens du var arbeidstaker eller arbeidsløs, eller hadde tilleggsforsikring for sykepenger som frilanser.

TIPS! Vil du ha slik tilleggsforsikring, lønner det seg å ordne med den raskt etter at du er blitt næringsdrivende.

DOKUMENTASJON AV ARBEIDSUFØRHETEN - LEGEERKLÆRING

For at du skal få rett til sykepenger, må arbeidsuførheten dokumenteres med legeerklæring. Som hovedregel gjelder legeerklæringen først fra det tidspunktet du søker lege.

Folketrygdloven sier det slik: - En selvstendig næringsdrivende blir regnet som arbeidsufør tidligst fra det tidspunktet melding om arbeidsuførhet ble gitt til NAV-kontoret, eller fra det tidspunktet du søkte lege. Det kan gjøres unntak fra denne bestemmelsen dersom du har vært forhindret fra å gi melding til NAV-kontoret eller å søke lege og det er godtgjort at du har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.

Sykepenger ytes tidligst fra det tidspunktet du søkte lege. Nav.no: *"Legen kan vanligvis sykmelde tidligst fra den dato du er til konsultasjon. Får du ikke time hos legen samme dag, kan dagen du snakket med legen på telefonen godtas som start på legens sykmelding. Dette forutsetter at telefonsamtalen følges opp med time hos legen få dager etter telefonsamtalen."*

SYKEPENGER TIL LØNNSTAKERFRILANSER

Med "frilanser" menes i folketrygdloven enhver som utfører arbeid eller oppdrag utenfor tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse, uten å være selvstendig næringsdrivende. Et vilkår for rett til sykepenger er at du har jevnlig inntekt av oppdrag utenfor tjeneste.

Med lønnsfrilansinntekt har du rett til sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget (opp til 6G) fra 17. sykedag.

Som hovedregel må du ha vært i arbeid i minst fire uker umiddelbart før du ble arbeidsufør, og du må tjene minst en halv G hvert år.

TIPS! Det ytes altså ikke sykepenger for de første 16 kalenderdagene regnet fra og med den dag arbeidsuførheten oppsto (ventetid). Ved ny arbeidsuførhet innen 16 kalenderdager etter at trygden har ytt sykepenger, regnes det ikke ny ventetid. Blir du ganske raskt syk på ny etter en friskmelding, bør du iallfall ikke overskride fristen på 16 dager før du får ordnet med ny sykmelding.

SYKEPENGEGRUNNLAGET

Sykepengegrunnet fastsettes ut fra tidligere års personinntekt. Vanligvis er det gjennomsnittet av de tre siste årene som brukes.

Men er din virksomhet varig endret, slik at årsinntekten avviker med mer enn 25 prosent av gjennomsnittet av pensjonspoengtallene, blir sykepengene fastsatt ved skjønn, ut fra den inntekt du kan godtgjøre på det tidspunktet du ble sykmeldt.

(Dette gjelder også hvis du ikke har pensjonspoeng for de tre siste årene på grunn av for lav inntekt, eller fordi du ble yrkesaktiv i løpet av de siste tre årene.)

TIPS! Du bør altså være aktiv med dokumentasjon av aktuell inntekt hvis du tjener mer enn før - og blir sykmeldt.

PENSJONSGIVENDE INNTEKT

Sykepengene er pensjonsgivende inntekt og er skatte- og avgiftspliktige. Du får ikke sykepenger for den delen av inntekten som overstiger seks ganger folketrygdens grunnbeløp. Du har ikke rett til sykepenger hvis du har ferie eller permisjon.

TILLEGGSFORSIKRING

TIPS! Vil du ha rett på sykepenger (100 prosent av grunnlaget) også de første 16 dagene, kan du tegne tilleggsforsikring for sykepenger for oppdragstakere/frilansere. Det gjør du på Nav.

MERK! Du kan ikke tegne slik forsikring hvis du også har næringsinntekt. Da må du tegne forsikring for tilleggssykepenger som selvstendig næringsdrivende ("kombinerte inntekter").

Du har ikke rett til sykepenger etter forsikringen når det gjelder arbeidsuførhet som oppstår i de første fire ukene (opptjeningstid). Dette blir regnet fra den dagen Nav mottok søknaden om forsikring.

Har du samtidig rett på sykepenger som arbeidstaker fra en arbeidsgiver i de første 16 kalenderdagene, får du sykepenger fra Nav-forsikringen opp til en personinntekt på maksimalt 6G.

**DOKUMENTASJON AV
ARBEIDSUFØRHETEN –
SYKMELDINGSATTEST**

For at du skal få rett til sykepenges, må arbeidsuførheten dokumenteres med legeerklæring. Som hovedregel gjelder legeerklæringen først fra det tidspunktet du søker lege.

Nav: *"Legen kan vanligvis sykmelde tidligst fra den dato du er til konsultasjon. Får du ikke time hos legen samme dag, kan dagen du snakket med legen på telefonen godtas som start på legens sykmelding. Dette forutsetter at telefonsamtalen følges opp med time hos legen få dager etter telefonsamtalen."*

**KOMBINERTE INNTEKTER: DET KAN LØNNE SEG
Å OGSÅ VÆRE ARBEIDSTAKER (ANSATT)**

Sett i forhold til sykepengereglene, kan det være en fordel om ett av bena du står på, er en deltidsstilling som fast ansatt (evt i eget AS, se nedenfor). Her ser du hovedreglene for medlemmer i folketrygden med kombinerte inntekter.

**ARBEIDSTAKER
OG LØNNSTAKERFRILANSER**

Har du på sykmeldingstidspunktet inntekt både som arbeidstaker og som frilanser, ytes det sykepenges etter bestemmelsene for arbeidstakere. Inntekt som frilanser regnes med bare dersom aktuell ukeinntekt som arbeidstaker avviker mer enn 25 prosent fra samlet pensjonsgivende årsinntekt.

**ARBEIDSTAKER
OG SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE**

Har du på sykmeldingstidspunktet inntekt både som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende, ytes det sykepenges etter bestemmelsene for arbeidstakere.

Sykepengegrunnlaget fastsettes på årsbasis enten ut fra 1) den aktuelle ukeinntekten (stort sett de siste fire ukene) eller ut fra 2) den pensjonsgivende årsinntekten.

For differansen mellom inntekt etter alternativ 2) og inntekt etter alternativ 1) gjelder bestemmelsene for selvstendig næringsdrivende.

**SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE
OG LØNNSTAKERFRILANSER**

Har du inntekt som selvstendig næringsdrivende og som frilanser på sykmeldingstidspunktet, ytes det sykepenges etter bestemmelsene for selvstendig næringsdrivende.

**ARBEIDSTAKER,
SELVSTENDIG NÆRINGSDRIVENDE
OG LØNNSTAKERFRILANSER**

Har du på sykmeldingstidspunktet inntekt både som arbeidstaker, som selvstendig næringsdrivende og som frilanser, vil du få sykepenger etter bestemmelsene for arbeidstakere.

Sykepengegrunnlaget fastsettes etter de bestemmelsene som gjelder når du har inntekt både som arbeidstaker og som selvstendig næringsdrivende (se ovenfor).

**SYKEPENGER TIL ARBEIDSTAKER/
ANSATT I EGET AS**

For den som driver virksomheten sin ut fra eget selskap (AS, NUF, ANS/DA, SA) kan formaliteter være avgjørende for sykepengerrettighetene.

Er du ansatt i eget AS, og dermed mottar lønn (som AS-et betaler arbeidsgiveravgift av), har du samme rett som andre lønnstakere: Sykepenger ut fra 100 prosent av grunnlaget (opp til 6G).

De første 16 kalenderdagene dekkes av arbeidsgiveren. Deretter overtar folketrygden.

I tillegg har du rett på feriepenger av sykepengene.

MERK! Siden det er ditt eget AS som er arbeidsgiver og som dermed betaler sykepenger for de første 16 dager, går egentlig disse pengene ut fra egen lomme. Men små arbeidsgivere - som vi sier at ditt AS er i denne sammenheng - kan forsikre seg mot dette sykepengeansvaret hos Nav.

Er du registrert i Arbeidstakerregisteret (administreres av Nav) som ansatt, er dine sykepengerrettigheter helt klare, og de reduseres ikke selv om du også har næringsinntekt.

Det er arbeidsgiveren - altså evt ditt eget AS - som i tilfelle registrerer deg.

De vanlige reglene for arbeidstakere gjelder.

TIPS! Jobber du som frilanser (eventuelt for eget AS) med lønnshonorarer, altså uten å være ansatt, blir dine sykepengerrettigheter redusert dersom du også er næringsdrivende (se ovenfor).

LITT OM BEREGNING AV ARBEIDSGIVERPERIODE

Arbeidsgiveren skal betale sykepenger i et tidsrom på opptil 16 kalenderdager (arbeidsgiverperioden).

Arbeidsgiverperioden regnes fra og med første hele fraværsdag som skyldes arbeidsuførhet (sykefraværsdag), og som arbeidsgiveren plikter å betale sykepenger for.

Er arbeidstakeren delvis sykmeldt av lege, regnes likevel arbeidsgiverperioden fra den første fraværsdag arbeidstakeren var delvis sykmeldt.

Når det har gått mindre enn 16 kalenderdager siden forrige sykefravær, skal et nytt sykefravær regnes med i samme arbeidsgiverperiode.

Når arbeidsgiveren har utbetalt sykepenger i en full arbeidsgiverperiode, skal det ikke inntre noen ny arbeidsgiverperiode ved sykdom som inntreffer innen 16 dager etter at du har gjenopptatt arbeidet.

DAGPENGER I ULIKE DRIFTSFORMER

Blir du arbeidsløs og har hatt lønnsinntekt, har du rett på dagpenger fra folketrygden. Dagpengene (arbeidsledighetstrygd) tilsvarer ca 62,4 prosent av siste års arbeidsinntekt opp til 6G.

Maksimal periode med rett til dagpenger er 104 uker (to år).

KRAVENE FOR DAGPENGER

For å ha rett på dagpenger, må du ha hatt en pensjonsgivende inntekt på minst 1,5 G forrige kalenderår, evt ha tjent 4,5G i løpet av de tre foregående år.

Det er et krav at du:

- er uforskyldt oppsagt, eller
- har tapt minst 50 prosent av arbeidstida som følge av arbeidsløshet,
- er reell arbeidssøker (er arbeidsfør og har helse til å arbeide),
- er arbeidsvillig,
- sier ja til å delta på arbeidsmarkedstiltak,
- står registrert som arbeidssøker hos Nav og
- følger rutinene med søknader, meldekort, rapporter osv.

TIPS! Vær spesielt nøye med meldekortene, både utfylling og innsending. Slurver du, kan du bli straffet beinhardt på pungen.

Det gis ikke dagpenger under utdanning og opplæring - unntatt på arbeidsmarkedstiltak eller ved spesielle opplegg du har fått godtatt.

Du får dagpenger etter tre ventedager.

Dagpenger i mer enn åtte uker gir rett til ferietillegg. Det er på 9,5 prosent av dagpengegrunnlaget.

TIPS! Du får aldri dagpenger tilbake i tid, selv om du rent faktisk mistet jobben tidligere. Meld deg øyeblikkelig på Nav, med skriftlig oppsigelse og lønns- og trekkoppgaver for de tre siste kalenderår.

Sier du opp jobben selv "uten rimelig grunn", får du en forlenget ventetid på åtte uker før du har rett på dagpenger.

LØNNSTAKERFRILANSERE

For at en frilanser med lønnsinntekt (ikke-ansatt lønnstaker) skal få dagpenger ved arbeidsløshet, er kravet at det både foreligger tapt arbeidsinntekt og et fall i vanlig arbeidstid på minst 50 prosent.

MERK! Det er altså fall i arbeidstid som må utgjøre minst 50 prosent. Det er ikke nok at tap av inntekt er så stort.

TIPS! Enkelte frilansere forteller om motvilje hos enkelte saksbehandlere hos Nav til å innse at også en lønnsfrilanser kan komme i reell arbeidsløshet i perioder. Ta med god dokumentasjon når du møter opp, og ikke gi deg.

Ventetid før dagpenger ytes: Tre dager.

ARBEIDSTAKER/ANSATT I EGET AS

Driver du eget AS, og du har mottatt lønn som ansatt i selskapet, eller lønshonorarer som frilanser i eget AS, kan du ha rett til dagpenger dersom mangel på arbeid gjør at selskapet ikke kan utbetale lønn.

TIPS! Ta øyeblikkelig kontakt med Nav dersom dette kan bli aktuelt, for å avklare eventuelle rettigheter i ditt tilfelle.

NÆRINGSDRIVENDE

Næringsinntekt gir uansett ingen rettigheter til dagpenger. **Dette er mange selvstendig næringsdrivende ikke klar over.**

MERK! Det var en ordning der næringsdrivende over 64 år som hadde lagt ned sin virksomhet og som ikke kunne forventes å fortsette med næringen, kunne ha rett på dagpenger. Denne ordningen blir nå fjernet på grunn av det nye pensjonssystemet fra 2011.

DAGPENGER NÅR

ARBEIDSLØSE VIL ETABLERE EGEN VIRKSOMHET

Er du arbeidsløs og ønsker å etablere egen virksomhet, har NAV en spesiell ordning der du kan fremme krav om å få beholde dagpengene i inntil seks måneder mens du etablerer virksomheten, og i tillegg i inntil tre måneder etter at du er kommet i gang - utover den ordinære perioden for dagpenger.

TIPS! Dette kan være en utrolig viktig og nyttig starthjelp.

TO FASER

Ytelsen kan innvilges for to faser i etableringsforløpet:

- en utviklingsfase på inntil seks måneder
- og en oppstartingsfase på inntil tre måneder (ni måneder totalt).

For å søke om dagpenger under etablering, er det et vilkår at du allerede mottar dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4.

I tillegg legges det vekt på følgende momenter i vurderingen av søknaden:

- Etableringen må antas å føre til at du blir selvforsørget.
- Virksomheten må være ny og drives for din (etablerers) regning og i ditt navn.
- Virksomheten skal etableres og drives i Norge for firmaets regning.
- Virksomheten må være tilmeldt de nødvendige offentlige registre.
- Du må innhente en næringsfaglig vurdering av etableringsplanene fra faglig kompetent instans som er godkjent av NAV. Utgifter i denne forbindelse dekkes ikke av Nav.

Kontakt Nav lokalt for mer informasjon (eller les på Nav.no).

PENSJON FOR NÆRINGSDRIVENDE (ENK, ANS, DA, KS) OG FRILANSERE

Den totale framtidige pensjon for deg som er næringsdrivende med enkeltpersonforetak eller er lønnsfrilanser vil bestå av ytelsene fra folketrygden, pluss eventuell opparbeidet tjenestepensjon, pluss eventuelle egne frivillige pensjonsordninger.

Det samme gjelder for deltakere i ENK, ANS, DA og KS i den grad de mottar arbeidsgodtgjørelse fra selskapet sitt.

Fram til 31. mars året etter kan du tegne/innbetale frivillig innskuddspensjon for næringsdrivende eller for frilansere med fradragsrett i inntektsåret.

Her ser vi i hovedsak på slik frivillig innskuddspensjon.

PENSJON I ENKELTPERSONFORETAK

Som selvstendig næringsdrivende har du adgang – men ingen plikt – til å sette av penger til egen frivillig innskuddspensjon. Pensjonsinnskuddet går til fradrag direkte i din skattepliktige næringsinntekt, tilsvarende andre kostnader i enkeltmannsforetaket.

Det er enkelt sagt opptil fire prosent av det overskuddet i næring som ligger mellom 1G og 12G som kan settes av.

Innskuddene settes inn på en egen pensjonskonto.

Fra det tidspunkt du tar ut alderspensjon fra folketrygden står også innbetalt innskuddspensjonsbeløp pluss avkastning til din disposisjon. Beløpet utbetales som alderspensjon (dvs med lavere trygdeavgift).

PENSJON FOR LØNNSFRILANSERE

Frilansere (altså oppdragstakere med lønshonorarer og som ikke er i et fast arbeidsforhold) kan opprette frivillig innskuddspensjon innenfor samme grenser som næringsdrivende.

Merk! En forskjell sammenlignet med næringsdrivende er at det er brutto frilans personinntekt (her: lønnsinntekt) som teller.

En annen forskjell er at fradraget skjer i frilanserens selvangivelse og at fradragseffekten dermed er på 28 prosent, mens den er høyere for den næringsdrivende.

PENSJON I EGET ANS, DA, KS

Det kan også etableres en frivillig pensjonsordning med fradragsrett i deltakerlignede selskaper. Slike selskaper må som kjent være eid av mer enn én person.

Kun arbeidsgodtgjørelse utbetalt fra selskapet til eieren (deltakeren) er personinntekt og regnes med i pensjonsgrunnlaget for denne. Denne godtgjørelsen er næringsinntekt.

Merk! Deltakerens andel av selskapets årsresultat berører altså ikke pensjonsgrunnlaget, kun utbetalt arbeidsgodtgjørelse.

Deltakere/eiere som setter av fradragsberettiget pensjonsinnskudd for seg selv, må gi eventuelle ansatte nøyaktig samme ordning (også om ANS'et, DA'et eller KS'et i seg selv ligger under grensen for plikt til å opprette en obligatorisk tjenstepensjonsordning for de ansatte).

UTBETALING KAN SKJE FRA 62 ÅR

Utbetalingen av frivillig innskuddspensjon kan hvis du ønsker starte samtidig med at du tar ut alderspensjon fra folketrygden, noe som fra og med 2011 kan skje fra fylte 62 år.

(Det er dermed samme aldersgrense for alderspensjon, tjenstepensjon og frivillig innskuddspensjon.)

Du kan selv velge utbetalingstidas lengde for tjenstepensjon og frivillig innskuddspensjon, men den må være på minimum ti år. Uansett må utbetalingstida løpe til du fyller 77 år. Starter du som 62-åring, må utbetalingstida følgelig være på minst 15 år.

VED DØD: PENGENE TIL ARVINGENE

Merk! Ved død blir innestående på frivillig innskuddspensjonskonto utbetalt som pensjon til dine barn og eventuell ektefelle/samboer. Dette sammen med eventuell annen tjenstepensjon er dine egne oppsparte penger, i motsetning til folketrygd og AFP, der pensjonsytelsene opphører ved din død.

DESSUTEN - IPS FOR ALLE

IPS - en privat, individuell pensjonssparing med skattemessig fradrag som delvis erstatter den tidligere IPA-ordningen - ble innført fra inntektsåret 2008.

Det gis et fradrag i alminnelig skattepliktig inntekt for årlige innbetalinger, inkludert kostnader, på maksimalt 15 000 kroner i slik pensjonssparing.

Uavhengig av arbeidstilknytning kan alle personer over 18 år oppnå fradrag i skattepliktig inntekt ved å inngå individuell pensjonsavtale i form av innskuddspensjonsavtale eller pensjonsforsikringsavtale som skal sikre alderspensjon.

Merk! Se egen sak nedenfor om pensjon for innehaver av eget selskap (AS, NUF, samvirke).

PENSJON FOR INNEHAVER AV EGET SELSKAP (AS, NUF, SAMVIRKE)

Den framtidige pensjon for deg som er ansatt i eget selskap (AS, NUF eller samvirkeforetak) vil bestå av ytelsene fra folketrygden, pluss eventuell tjenstepensjon, pluss eventuelle egne individuelle pensjonsordninger.

Fram til 31. mars året etterpå kan ditt eget selskap - hvis du er ansatt - tegne/innbetale frivillig innskuddspensjon for deg selv (og eventuelle andre ansatte) med fradragsrett i inntektsåret.

Merk! Dette er hvis selskapet ligger under antallet årsverk som krever obligatorisk tjenstepensjon til ansatte.

Her ser vi i hovedsak på slik frivillig innskuddspensjon.

PENSJON I EGET AS

Det kan etableres en frivillig pensjonsordning med fradragsrett i aksjeselskaper eid og drevet av én person - eller av to eller flere. Også det å ha eierinteresser kan altså åpne for at du kan spare til pensjon med rett til fradrag i inntekten.

Merk! Men det er kun den lønn som (hoved)aksjonæren har tatt ut av selskapet som teller når størrelsen på pensjonsinnskuddet hans/hennes skal fastsettes. Det er altså en betingelse at aksjonæren har arbeidet i selskapet (men det er ikke noe krav om hvor mye).

Det er enkelt sagt opptil fire prosent av brutto lønn i selskapet som ligger mellom 1G og 12G som kan settes av for den enkelte. Utbytte eller utdeling regnes ikke med her.

Innskuddene settes inn på en egen pensjonskonto.

Fra det tidspunkt du tar ut alderspensjon fra folketrygden står også innbetalt innskuddspensjonsbeløp pluss avkastning til din disposisjon. Beløpet utbetales som alderspensjon (dvs med lavere trygdeavgift).

MERK! Og for ordens skyld: AS-eiere som setter av fradragsberettiget pensjonsinnskudd for seg selv, må gi eventuelle andre ansatte nøyaktig samme ordning (også om AS'et i seg selv ligger under grensen for plikt til å opprette en obligatorisk tjenstepensjonsordning for de ansatte).

OGSÅ NUF OG SA

Samme regler som nevnt for AS gjelder for pensjon regnet ut av lønn utbetalt til eier som er ansatt i NUF (norsk underforetak) og for lønn utbetalt til andelshaver som er ansatt i SA (samvirkeforetak).

UTBETALING KAN SKJE FRA 62 ÅR

Utbetalingen av frivillig innskuddspensjon kan hvis du ønsker starte samtidig med at du tar ut alderspensjon fra folketrygden, noe som kan skje fra fylte 62 år.

(Det er dermed samme aldersgrense for alderspensjon, tjenestepensjon og frivillig innskuddspensjon.)

Du kan selv velge utbetalingstidas lengde for tjenestepensjon og frivillig innskuddspensjon, men den må være på minimum ti år. Uansett må utbetalingstida løpe til du fyller 77 år. Starter du som 62-åring, må utbetalingstida følgelig være på minst 15 år.

VED DØD: PENGENE TIL ARVINGENE

Merk! Ved død blir innestående på frivillig innskuddspensjonskonto utbetalt som pensjon til dine barn og eventuell ektefelle/samboer. Dette sammen med eventuell annen tjenestepensjon er dine egne oppsparte penger, i motsetning til folketrygd og AFP, der pensjonsytelsene opphører ved din død.

PLUSS IPS FOR ALLE

IPS - en privat, individuell pensjonssparing med skattemessig fradrag som delvis erstatter den tidligere IPA-ordningen - ble innført fra inntektsåret 2008.

Det gis et fradrag i alminnelig skattepliktig inntekt for årlige innbetalinger, inkludert kostnader, på maksimalt 15 000 kroner i slik pensjonssparing.

Uavhengig av arbeidstilknytning kan alle personer over 18 år oppnå fradrag i skattepliktig inntekt ved å inngå individuell pensjonsavtale i form av innskuddspensjonsavtale eller pensjonsforsikringsavtale som skal sikre alderspensjon.

Merk! Se egen sak på foregående sider om pensjon for næringsdrivende (ENK, ANS, DA, KS).